

rat i holokaust iz sklopa Trećeg Rajha. Reč je o trivijalizaciji preko poređenja (Wippermann 1997, S. 10-11). Još jasniji je bio Jirgen Koka: "Između nacističke Nemačke i DDR-a postoje brojne značajne i upadljive razlike. Što se one preciznije uoče, tj. što se temeljnije prouči sistem vlasti, socijalna i pravna politika, odnos prema manjinama, društvena istorija, privredni sistem, svakodnevica i kultura obe diktature, to postaju upadljivije njihove duboke i mnogostrane razlike" (Cit. prema Elm 1997, 211). Treba li uopšte pominjati da je i odnos prema ratu bio sasvim oprečan, jer kod DDR-a unutrašnja struktura društva nije tražila ekspanziju ka vani. Osim toga, posle 1933. u nacizmu nije narušen kontinuitet elita (od privrede do istorijske nauke), dok su u DDR-u 1945. elite iz temelja izmenjene.

Kao da je i provala desničarskog ekstremizma u bivšem DDR-u potvrdila pomenutu tezu o kontinuitetu rasizma. Ima mišljenja da je antifašizam DDR bio uspešan samo na pojavnim nivou jer nije bilo kritike "Hitlerovih dobrovoljnih dželata", saučesnika nacizma iz redova običnih ljudi. Kada je nastao politički vakuum krajem 1980-ih neproblematizovani dubinski desničarski ekstremizam lako je buknuo. Dakle desno ekstremističko nasleđe DDR-a treba rastaviti na s jedne strane bespomoćno i naivno neučestvovanje većine, a s druge na "podzemnu" prisutnost strukturnog konzervatizma. Tek posle ujedinjenja će odsustvo represije omogućiti pojavu otvorenog fašizma (Daniljuk, Holm 1998). I ovom tumačenju može se uputiti nekoliko prigovora. Ignorišu se socijalni uslovi pojave neofašizma na istoku iz redova deklasiranih i nezaposlenih i uloga opšte presocijalističke tradicije koja je u svim poslesocijalističkim režimima, a ne samo u DDR-u, oživljena 1990-ih. Erupciju novog nekažnjivog fašizma izazvao je nagli vakuum vrednosti, koji je svuda učinio privlačnim dugo zabranjeni šovinizam i rehabilitovao žrtve komunističkih progona. Nemačka situacija je ipak osobena jer se država deli na "mrki Istok" i "beli Zapad". Nacisti na Istoku postaju problem tek kada žrtve njihovog nasilja postanu nemačka deca i zapadnonemački turisti. Sve je u redu dok se nasilje izliva samo na strance. Ukoliko Istok ne želi da prihvati novo društvo treba ga prinuditi. Etiketom "fašistički" može se sve opravdati. "Mrki Istok" je nešto kao "Crni Petar", simbol rušenja demokratije, države obilja, zaoštavanja policijske represije. Službena upozorenja na otpor desnom ekstremizmu su u krajnjoj liniji sredstvo učvršćenja vlasti na Istoku (Daniljuk, Holm 1998). Otuda ucene: ako Istok izabere mrke, socijaldemokrati i liberali će uskratiti novac, a ako izabere crvene to će činiti konzervativci. Trajna alimentacija je Zapadu ekonomska poluga prinudne patronaže, a upozorenje na jačanje neonacizma služi pravdanju suzbijanja i levice. Načela "borbene demokratije" su operacionalizacija TOT.

Deo antitotalitarne paradigme je i tvrdnja o DDR-u kao "drugoj diktaturi", čime se ističe kontinuitet nemačke zle sudbine (Demokratie und Diktaturen in Deutschland 1998). Tvrdi se da je DDR bila fascinirana vladajućim tehnikama nacizma, pa je uprkos antifašizmu i lageru ušla u kolosek nemačkih diktatura. Rezultati poređenja ove vrste zavise od nivoa i cilja. Opasnost uzajamnog pripisivanja i pravdanja oba sistema bi trebalo izbeći već u metodskom polazištu. Više će se postići ako cilj bude utvrđivanje specifičnosti, a ne sličnosti fašizma i socijalizma. Poređenje i tome služi. Kod TOT, međutim, govori se o kontinuitetu načina ponašanja kadra, mentalnih dubinskih struktura i institucionalnih tehnika vladanja kod "dve nemačke diktature". Ističu se strukturne sličnosti, zatim one u tehnikama vladanja, pa čak i mentalitetu vladajućih i podvlašćenih. Bialas s razlogom upozorava da je reč o površnim i skraćenim analogijama, kao onoj da se SED može nadovezati na nacistički habitus "disciplinovanih sunarodnika". Da li je u DDR-u masovno prihvaćeni antifašizam kod